

A nemzetközi bibliográfiai számbavétel normatívái

Javaslat a nemzeti bibliográfiai rekordok alapvető adatkövetelményeire

Olivia M.A. Madison

Az egyszerű nemzeti bibliográfiai rekord alapelvei

Alapvető fontosságú, hogy áttekintsük az egyszerű nemzeti bibliográfiai rekord számára ajánlott alapelveket. Ezek az alapelvek a munkacsoport gondos entitás-elemzésére támaszkodnak. Az alapelveket úgy fogalmazták meg, hogy kifejezzék, miképpen kell a nemzeti bibliográfiai rekordoknak a használatot szolgálniuk, miközben az megkeresi, azonosítja, kiválasztja és átveszi a keresett információt:

- ☉ Legyen megkereshető az összes megjelenési forma, amely tartalmazza:
 - azokat a műveket, amelyekért egy adott személy vagy testület felelős,
 - egy adott mű különböző megjelenési formáit,
 - az adott témával foglalkozó műveket,
 - az egy adott sorozatba tartozó műveket.

☉ Legyen megkereshető egy bizonyos megjelenési forma:

- ha a személy (vagy személyek) és/vagy a testület (testületek) neve(i), aki(k) a megjelenési formában megtestesülő mű(vek)ért felelős, ismert(ek),
- ha a megjelenési forma címe ismert,
- ha a megjelenési forma azonosítója ismert.

☉ Azonosítson egy művet;

☉ Azonosítsa egy mű kifejezési formáját;

☉ Válasszon ki egy adott művet;

☉ Válasszon ki egy kifejezési formát;

☉ Válasszon ki egy megjelenési formát;

☉ Vegyen át egy megjelenési formát;

Ezen alapelvek megértéséhez tanulmányoznunk

kell a mű, a kifejezési forma, a megjelenési forma és a tétel meghatározásait.

- ⑤ A mű (work): egy önálló szellemi vagy művészi alkotás. Olyan elvont entitás, amelynek révén meg tudunk nevezni valamely elvont szellemi vagy művészi alkotást, és relációkat kapcsolhatunk hozzá. Amikor Jane Austin *Büszkeség és balítélet* című művét említjük, nem egy bizonyos kiadásról vagy szövegről beszélünk, hanem a szellemi alkotásról.
- ⑤ A kifejezési forma (expression): egy mű szellemi vagy művészi megvalósítása. Bizonyos szavakat, mondatokat, bekezdéseket stb. foglal magába, amelyek egy mű megvalósulása vagy kifejeződése következtében jönnek létre, és megkülönbözteti ugyanazon mű egyik vagy másik megvalósításának eltérő szellemi tartalmát. Például James Joyce *Ulyssésének* eredeti angol szövege és francia fordítása ugyanazon mű két kifejezési formáját képezi.
- ⑤ A megjelenési forma (manifestation): a mű kifejezési formájának fizikai megtestesülése. Más szóval a publikált, közreadott kifejezési forma. Azon fizikai tárgyak széles skáláját jelenti, amelyek ugyanazon jellemzőkkel bírnak mind a szellemi tartalom, mind a fizikai forma tekintetében, ami lehetővé teszi közös jellemzőik leírását. Például egy könyvtár katalógusában szerepelhet J.S. Bach Goldberg-variációinak 1981-ben Glen Goulddal felvett két megjelenési formája is: az egyik felvétel a CBS Records 1982-ben kiadott 33 1/3-os fordulatszámú hanglemeze, a másik ugyanezen felvételnek 1993-ban a Sony által újra kiadott CD-je.
- ⑤ Az egység (item): egy megjelenési forma egyetlen példánya. Sok esetben egyetlen fizikai tárgy, amelyet a könyvtár megőriz és olvasói rendelkezésre bocsát.

Példaként ugyanannak a könyvnek két példánya szolgálhat: amelyek közül csak az egyiket dedikálta a szerző. Meg kell jegyezni, hogy a példány-szintű adatkövetelmények csak az adott tétel „tulajdonosának”, tehát az illető könyvtárnak érdekesek.

Az egyszerű nemzeti bibliográfiai rekord adatkövetelményei

A jelentés végül felsorolja valamennyi felmerülő formátumra nézve az egyszerű nemzeti bibliográfiai rekord minimális adatkövetelményeit. Ezeket két nagy csoportra osztja: a leíró és a besorolási elemekre. A következőkben az egyszerű nemzeti bibliográfiai rekordok leíró és besorolási elemeit tekintem át. Ezután röviden szólok arról a két formátumtípusról, amely mind az IFLA Katalógizálási Szekcióját, mind a katalógizálók széles táborát élénken foglalkoztatja: az időszaki kiadványokról és a hálózaton elérhető elektronikus dokumentumokról. Felhívom a figyelmet arra, hogy nem térek ki azokra az elemekre, amelyeket csak egyedi vagy csak sajátos körülmények között szükséges alkalmazni.

Általános leíró és besorolási elemek

Az alábbi elemek képezik a nemzeti bibliográfiai rekord leíró részét. Ezek az elemek potenciálisan valamennyi formátumra érvényesek.

Leíró elemek

A cím és a szerzőségi közlés adatcsoport

- főcím (beleértve a rész számát/megnevezését is)
- a szerzőségi közlés(ek), amely(ek) azonosítják(k) az egyén(ek)e)t és/vagy csoporto(ka)t, aki(k) a tartalomért elsődlegesen felel(nek)

Kiadás adatcsoport

- kiadási adat
- további kiadási adat

Megjelenés adatcsoport

- a kiadás, terjesztés stb. helye
- a kiadó, terjesztő stb. neve
- a kiadás, terjesztés stb. időpontja

Fizikai jellemzők adatcsoport

- az információhordozó sajátos megnevezése

Sorozati adatcsoport

- sorozati főcím

Megjegyzések adatcsoport

- a kifejezési forma jellemzőit megkülönböztető megjegyzés
- a kiadásra és a bibliográfiai előzményekre vonatkozó megjegyzés – átdolgozás esetén
- a kiadásra és a bibliográfiai előzményekre vonatkozó megjegyzés – fordítás esetén
- a használat/hozzáférés korlátozására vonatkozó megjegyzés

Szabványos szám (vagy annak megfelelője) és a hozzáférés jellemzői adatcsoport

- szabványos szám

Besorolási elemek

A javasolt egyszerű bibliográfiai rekord tartalmaz olyan, besorolási adatelemekre vonatkozó szabványokat is, amelyek a vonatkozó leíró elemeknek felelnek meg, ilyenek a szerzők és sorozatok vagy a tárgyi hozzáférés.

Nevek

- a mű(vek) létrehozásáért elsősorban felelős személy(ek) és/vagy testület(ek) neve(i)
- a kifejezési formá(k) létrehozásáért elsősorban felelős személy(ek) és/vagy testület(ek) neve(i)

Címek

- a mű(vek) címe(i)

Sorozatok

- a sorozat neve

Tárgyszavak/osztályozási jelzetek

- a mű(vek) fő témájára vonatkozó tárgyszavak és/vagy osztályozási jelzet(ek)

Az időszaki kiadványok és az elektronikus dokumentumok leíró elemei

A jelentés által érintett két típusra fordítunk most kitüntetett figyelmet: az időszaki kiadványokra és az elektronikus dokumentumokra. Hozzáteszem, hogy az elektronikus periodikumokra mind a két formátumról mondtak vonatkozóan.

Időszaki kiadványok: Az előbbieken ismertetett általános leíró elemeken túlmenően a jelentés a következő kiegészítő elemeket ajánlja:

Műfaji (vagy a kiadvány típusa) sajátosságok adatcsoport

- számozás

Megjegyzés adatcsoport

- megjelenési gyakoriság
- a művek vagy kifejezési formák előzményére/folytatására és/vagy pótlásokra utaló megjegyzések

Míg a jelentés a fenti szabványokat kínálja az időszaki kiadványok adatelemei számára, a munkacsoport tisztában van azzal, hogy számos kérdés megválaszolatlanul maradt. Különösen az időszaki jelleg témája igényel további vizsgáldást. Sőt az is kérdéses marad, hogy ezek a szabványok – a most tárgyalandó e-dokumentumokéval együtt – számolnak-e egyáltalán az elektronikus időszaki kiadványok leírási és hozzáférési kívánalmaival. Az IFLA Katalógizálási Szekciójának Állandó Bizottsága már megkezdte az ISBD(S) felülvizsgálatát, és ezeket a speciális problémákat másokkal egyetemben gondosan mérlegeli.

Elektronikus dokumentumok: Az általános alapvető leíró elemek mellett a jelentés a hálózaton elérhető elektronikus dokumentumok számára az alábbi kiegészítő elemeket ajánlja:

Megjegyzések adatcsoport

- a technikai feltételekre vonatkozó megjegyzés

- a hozzáférés módjára vonatkozó megjegyzés – az elérés módja (távoli hozzáférésű elektronikus dokumentum)
- a hozzáférés módjára vonatkozó megjegyzés – az elérési cím (távoli hozzáférésű elektronikus dokumentum)

Nagyon találó kérdés hangzott el a tanulmány vitáján az IFLA 1997. évi konferenciáján: vajon az ajánlások elég rugalmasak-e ahhoz, hogy kezelni tudják a jövőben „szülőteő” dokumentumtípusokat, különösen az elektronikusokat. Ez azért is fontos e szabványok életképessége szempontjából, mivel a jelenlegi „formátumok” zöme elektronikus formában is kapható – például egy regény vagy költemény teljes szövege, egy dia, fénykép vagy térkép digitalizált változata vagy az előbb említett hagyományos folyóirat „elektronikus” változata.

Részint kíváncsiságból elhatároztam, hogy e cikk végett megpróbálom a tanulmány ajánlásait a hálózati, elsősorban az Interneten elérhető e-dokumentumok egyik új nemzetközi szabványával összevetni. Ezt a szabványt úgy hívják, hogy Dublin Core, és irányelveket kínál az adatokra vonatkozó adatokra, azaz a „metaadatok”-ra nézve. A Dublin Core-t „arra találták ki, hogy megkönnyítse az elektronikus dokumentumok megtalálását”, és „eredetileg arra szánták, hogy a Web-forrásokat a szerzők le tudják írni”. Az irányelvek közül ez az egyik, amelyet az elektronikus dokumentumokkal összefüggésben gyakran emlegetnek. A tanulmány terminológiáját használva, ezek a metaadatok: „Internet-manifesztációk”. A Dublin Core kontextusában a metaadatok voltaképpen azokat az adatokat jelentik, amelyekre általában bibliográfiai leírásként szoktak hivatkozni, és amelynek az elemeivel meg lehet keresni, azonosítani lehet, ki lehet választani és át lehet venni a világhálón fellelhető elektronikus dokumentumokat. Jelenleg a Dublin Core tizenöt adatelemet foglal magába, amelyek a

leírás magvát, vagyis alapvető formáját alkotják. A Dublin Core foglalkozik a más művekhez, kifejezési és megjelenési formákhoz való viszony fontos kérdésével is, jórészt ugyanúgy, mint az IFLA-szabvány.

Mi tehát a különbség röviden a két szabvány között? A két leíró és besorolási elemekre vonatkozó szabványt összevetve – beillesztve azokat az IFLA-adatelemeket is, amelyeket a hordozó szempontjából fontosnak vagy szignifikánsnak találtak – arra a megállapításra jutottam, hogy a tizenöt Dublin Core-elemből tizennégy nagyjából megegyezik az ajánlott IFLA-adatelemekkel. Az egyetlen, az IFLA-szabványból hiányzó Dublin Core-elem a dokumentum sajátos típusának megnevezése volt. A dokumentum típusa a dokumentum tartalmának szöveges leírását vagy a vizuális dokumentumok (pl. vers, szótár vagy zenei felvétel) esetében azok tartalmának leírását reprezentálja. Bár az IFLA-munkacsoport felismerte ennek az elemnek a kiválasztási funkcióban betöltött fontos szerepét a kifejezési forma (a kifejezési forma kontextusa) jellemzőjeként, ez az elem nagyon alacsony magértéket kapott. Ha a jövőben sor kerül a vonatkozó IFLA-szabványok revíziójára a formátum sajátossága szempontjából, ennek az elemnek a beiktatására módosításképpen sor kerülhet.

A relációk fontossága

A munkacsoport többféle lehetséges relációt is vizsgált a keresés, azonosítás, kiválasztás és átvétel kontextusában a nemzeti bibliográfiai rekordba való esetleges felvételük szemszögéből. Ez a tanulmány lényeges része, hiszen a relációkat „a modell számára meghatározott entitásokkal összefüggésben vizsgálták”, azaz specifikusan olyan relációként elemezték őket, amelyek két mű, két kifejezési forma, egy megjelenési forma és egy egység között stb. állnak fenn. Ezen kívül más relációk is lényege-

sek a nemzeti bibliográfiai rekordban leírt dokumentum számára – így például a szerzőnek a műhöz, a kiadónak egy megjelenési formához, a könyvtárnak az egységhez való viszonya stb.

A katalogizáló számára az egyik fogódzó lehet a művek, kifejezési formák és megjelenési formák közti reláció megragadásához az, amikor a kiadó(k) vagy a szerző(k) olyan kifejezéseket használ(nak), mint a „fordította ...”, „... nyomán”, „a ... folytatása” stb. E tanulmány szempontjából az a lényeges, hogy az ilyen típusú relációk milyen szerepet játszanak, amikor a használók a bibliográfiai univerzumban próbálnak eligazodni. Ezeket a relációkat gyakran a sorozati adatelemben vagy a megjegyzésben írják le, és az így leírt elemek elérése a besorolási elemek révén lehetséges. A fentebb felsorolt leíró elemekbe az alábbi relációk vannak beépítve, amelyek szükségszerűen leíró és hozzáférési elemeket igényelnek a művek, kifejezési formák és megjelenési formák számára:

- rész/egész relációk (pl. sorozatok),
- fordítások,
- feldolgozások,
- átdolgozások,
- pótlások,
- kiegészítések,
- előzmény/folytatás.

Ebben a modellben olyan entitásokhoz tartozó relációk is előfordulnak, mint a személyek, testületek és témák. E csoport entitásai, a mű szellemi vagy művészi tartalma létrehozásának köszönhetően, kapcsolódnak az első csoporthoz (művek, kifejezési formák és megjelenési formák). A logikai kapcsolat lehet a „*létrehozta vagy megalkotta*”-viszony, a „*készítette*”-viszony vagy a tulajdonosi viszony is. Fontos a „*tárgyalja*”-viszony is, amely lehetővé teszi a használóknak, hogy azonosíthassa az egy adott témával foglalkozó műveket.

A tanulmányban alkalmazott módszerek és az eredmények általános jellemzői

Ezeknek az ajánlott adatkövetelményeknek és relációknak az elméleti alátámasztása a tanulmányból vezethető le. Bár nem szándékozom részletezni a módszertani megoldásokat és azok eredményét, hangsúlyozni kívánom, hogy ezek jelentik az ajánlások erősségét. A tanulmány vázát úgy építették fel, ahogy az olvasók a bibliográfiai rekordok adatait különböző célra használják. A tanulmányban azt írják, hogy a használók igényeire támaszkodtak, de nem térnek ki arra, hogy a használók hányféleképpen közelítik meg és használják fel a bibliográfiai rekordokat. Inkább azokat a funkciókat vizsgálták meg alaposan, amelyeket egy vagy több használó alkalmazott. Más szóval kifejezve: a tanulmány arra törekedett, hogy azt határozza meg pontosan, milyen információkat vár el a használó egy bibliográfiai rekordtól, és hogyan használja fel ezeket az információkat.

A másik nagyon lényeges elem az volt, hogy felismerték, a bibliográfiai rekordokat a használók igen széles köre veszi igénybe, köztük a könyvtár olvasói és munkatársai, kiadók, terjesztők, kiskereskedők, továbbá a hagyományos könyvtári környezetben kívül eső információs szolgáltatások felhasználói és szolgáltatói. A tanulmány azt a széles alkalmazási kört is figyelembe vette, ahol bibliográfiai rekordokat használnak (vásárlás, katalogizálás, kölcsönzés, könyvtárközi kölcsönzés, megőrzés, tájékoztatás, információkeresés). Ennek eredményeként felismerték, hogy milyen széles körben használnak bibliográfiai rekordokat, és hogy az azokban leírt dokumentumok tartalma és formája mennyire fontos a használók számára.

A tanulmány készítői a bibliográfiai rekordot olyan adatok együtteseként definiálták, amelyek olyan entitásokhoz kapcsolódnak, amelyeket gyakran, de

nem kizárólagosan könyvtári katalógusokban és nemzeti bibliográfiákban írják le. Először a bibliográfiai rekordok funkcionális kívánalmait határozták meg a jelentés. Ezeket olyan generikus feladatokkal írták le, amelyeket a használók végeznek el, amikor a nemzeti bibliográfiában, könyvtári katalógusokban, bibliográfiai adatbázisokban stb. keresnek, illetve azokat használják. Ezek a következők:

- ☉ Az adat segítségével legyenek **megkereshetők** azok a dokumentumok, amelyekre ráillenek a használó keresőfogalmai;
- ☉ a kapott adatok **azonosítsák** az entitást;
- ☉ az adat legyen alkalmas a használónak szükséges entitás **kiválasztására**; és
- ☉ az adat segítségével az illető entitás legyen **megszerezhető vagy átvehető**.

Az entitás-reláció-elemzési technikája, amely a módszer alapját képezte, azon entitások kiszűrésével indult, amelyek a bibliográfiai rekordok használói számára a legfontosabbak. Három csoportot határoztak meg:

1. Az első és elsődleges csoportba négy entitás tartozik, amelyeket korábban már meghatároztam:
 - a mű: az önálló szellemi vagy művészi alkotás;
 - a kifejezési forma: egy mű szellemi vagy művészi megvalósítása;
 - a megjelenési forma: egy mű kifejezési formájának fizikai megtestesülése.
 - az egység: egy megjelenési forma egyetlen példánya.
2. A második csoportba a szellemi vagy művészi tartalomért, az előállításért felelős entitások vagy az első csoportban szereplő entitások tulajdonosai tartoznak (pl. személyek és testületek). Ezekre az

entitásokra példa lehet Lev Tolsztoj, Michelangelo, az UNESCO és a British Library.

3. A harmadik csoportba azok az entitások tartoznak, amelyek fogalmakat (mint a kvantumfizika), tárgyakat (mint a Titanic nevű óceánjáró), eseményeket (az IFLA 1998. évi amsterdami konferenciája) vagy földrajzi helyeket (a spanyolországi Barcelona) képviselnek. A tanulmány szerint mindhárom csoport entitásai képezhetik egy mű tárgyat. Ezután a tanulmány ismerteti az egyes entitásokhoz kapcsolódó jellemzőket vagy attribútumokat, majd azokat az entitások közötti relációkat, amelyek a felhasználók számára a legfontosabbak. A használók a jellemzők segítségével fogalmazzák meg keresőkérdéseiket és értelmezik a kapott választásokat, amikor egy bizonyos entitásról keresnek információt. A jellemzőket úgy fogalmazták meg, ahogy a használó szeretné azokat látni. A munkacsoport szakértői (akik a munka irányításáért feleltek és a jelentés elsődleges szerzői voltak) az *International Standard Bibliographic Description*-családban (ISBD-k) található jellemzőket és a *Guidelines for Authority and Reference Entries* (GARE) c. segédletet használták kiindulópontként. Annak érdekében, hogy fel tudják mérni a különböző entitásokhoz társult valamennyi jellemző és reláció viszonylagos értékét, a munkacsoport a következő lépésben azon jellemzők vagy relációk fontosságára összpontosított, amelyekkel a használók próbálnak megkeresni, azonosítani, kiválasztani vagy átvenni egy adott entitást vagy egy entitás-csoportot. A munkacsoport a dokumentumok széles skáláját vizsgálta, és olyan adatokat határozott meg, amelyek a hordozók széles körére érvényesek: így szövegekre, kartográfiai anyagokra, audio-vizuális, grafikus és háromdimenziós anyagokra, filmre, optikai médiumra, valamint akusztikus, elektromos, digitális és optikai rögzítésmódokra egyaránt. A munkacsoport végül a jellemzőket és relációkat négy használói cél – a keresés, azonosítás, kiválasztás

tás, megszerzés/hozzáférés – köré csoportosította, és ily módon a használói célok szerinti fontosság alapján értékelte azokat. Ez hosszadalmas és komoly erőfeszítéseket igénylő munka volt, és ez lett az alapja a nemzeti bibliográfia alapvető összetevőiről készített ajánlásoknak. Fontos megjegyeznünk, hogy nemzeti vagy intézményi szinten ezek az értékek igen eltérőek lehetnek az adott dokumentumgyűjtemény feladatától és/vagy tárgykörétől függően. Továbbá az egy adott jellemző (mint egy mű, kifejezési forma, megjelenési forma címe) fontosságát mérlegelő döntések is különbözőek voltak attól függően, hogy a keresési, azonosítási vagy a kiválasztási cél volt-e a fontosabb. Minden esetben viszont, ha egy adott jellemző, például a cím értékét magasnak vagy megfelelőnek ítéljük bármelyik célra, a jellemző mindenképp legyen része a nemzeti bibliográfiai rekordnak.

Következmények és következtetések

Összegezve: hogyan értékelhetők ezek az adatkövetelmény-szabványok a nemzetközi katalogizáló közösség és elsősorban a nemzeti bibliográfiai ügynökségek számára? Először is a korábbi előzetes jelentés széles körű elemzésének eredményei egyértelműen megerősítették a módszertant és az eredményeket. Továbbá: az IFLA Katalogizálási Szekciójának Állandó Bizottsága elismerő dicsérettel, egyhangúlag hagyta jóvá a jelentést. Ha azt akarjuk, hogy a szabványok nagyobb befolyással bírjanak, sokkal nagyobb erőfeszítéseket kell tenni megismertetésükre, értékelésükre nemzeti és nemzetközi szinten, és az olyan eszközökkel való megvalósításukra, mint amilyen az ISBD-család, a katalogizálási szabályzatok és irányelvek, az online katalogizálási képernyő-formátumok stb.

E tanulmány elsődleges célja az volt, hogy segítsen csökkenteni a katalogizálás költségeit a bibliográfiai

adatok cseréjének elősegítésével, és hogy a rekordok használói számára a legfontosabb adatelemeket ajánlja. Ha ez megvalósul, kívánatos lenne, hogy a bibliográfiai rekordok minősége és remélt tartalma megfeleljen a nemzetközi elvárásoknak. A megoldás nyilvánvaló: egyezségekre kell jutni a mindenki által használt szabványkészletet és a bibliográfiai rekordok tartalmát illetően, figyelembe véve azt is, mit várnak el a használók és mire van szükségük. Az ISBD-család óriási sikere jelzi az ilyen fajta megközelítés helyességét. A tanulmányban megfogalmazott javaslatok is ezt a hagyományt követik. Érthető módon az IFLA Katalogizálási Szekciója azt reméli, hogy ennek a jelentésnek a nemzeti bibliográfiai rekordok alapkövetelményeire vonatkozó ajánlásai alapul szolgálnak majd az ilyen típusú nemzetközi együttműködéshez. Az első lépés az Önök meglévő szabványai adatkövetelményeinek felülvizsgálata és ezzel a szabvánnyal való összehasonlítása lehetne. A következő pedig egy olyan, minden formátumra érvényes szabványkészlet bevezetése lehetne, amelyet mindazok az ügynökségek követhetnének, amelyek már érdekeltek vagy érdekeltek lehetnek a bibliográfiai adatok közös használatában. Bizonyára akad majd olyan ügynökség is, amely úgy látja, saját meglévő szabványai színvonalasabbak, mint ezek. Ez a fajta szabványosítás a regionális katalogizálási útmutatókra is befolyással lehet, és megkönnyítheti a bibliográfiai adatok országos cseréjét ott is, ahol az még nem jött létre teljességgel.

Fontosnak tartom leszögezni, hogy az entitás-reláció-elemzési technika modellje és az elemzés eredményeként leszűrt következtetések szándékosan általános természetűek, és nem is próbálnak részletes alkalmazásokat kínálni sem az egyes hordozókra, sem a bibliográfiai rekordok különféle hozzáférési és megjelenítési módszereire nézve, mindössze egy kezdeti és fontos lépést jelentenek.

Tájékoztatásul el kell mondanom, hogy az IFLA Katalogizálási Szekciójának Állandó Bizottsága meg-

kezde a ISBD-k teljes készletének felülvizsgálatát, és a megfelelő adatelemek formátum szerinti meghatározása során a tanulmány eredményeit alkalmazza az összevetés kiindulópontjaként. Mint már említettem, az időszaki kiadványokra vonatkozó ISBD-szabvány az első, amelynek felülvizsgálatára sor kerül; a módosítás már figyelembe fogja venni az elektronikus időszaki kiadványokat, a metaadatokat és – mint korábban jeleztem – az időszaki jelleg fogalmát is.

Az ISBD-ken kívül más nemzeti és nemzetközi szabványok is profitálhatnak a tanulmány ajánlásaiból. Az Európai Könyvtári Automatizálási Csoport (European Library Automation Group = ELAG) egy fontos modell-tanulmányra vállalkozott az 1998-as ELAG konferencia egyik műhelybeszélgetésén, amelyre Hollandiában, a hágai nemzeti könyvtárban került sor. Hat résztvevő készített egy tanulmányt, amelyben leírják a modell átdolgozását, és megvizsgálják a modell előnyeit a használók (a végfelhasználók és a könyvtári feldolgozó személyzet) oldaláról, valamint a vizsgálatnak a „való világ”-beli jövőbeni hasznát. A modell erősségét elsősorban annak négy szintjében látják. *„Szigorúan modellező fogalmakkal kifejezve: ezáltal lehetővé válik, hogy az információ az absztrakció helyes szintjére kerüljön oly módon, hogy a következő szint tárgyaival is érintkezik... Ezt a világosabb modellt könnyebb fenntartani, a reprezentáció jóval rugalmasabb, jobban lehet keresni, és a szabályzaton alapuló eljárásokkal sokkal jobban feldolgozható.”* A szerzők úgy gondolják, hogy ez a modell alkalmazható új keresőgépek és rendszerek tervezésére is.

A jelentésnek fontos eredménye tehát maga a modell, valamint az, hogy a modellt miképpen lehet számos olyan vizsgálat és megközelítés során alkalmazni, amelyek a bibliográfiai entitások jobban dolgozott adatmodelljének kialakításával foglalkoznak. A tanulmány számára kifejlesztett modell egy olyan logikai keret kialakítására tesz kísérletet, amely segíti a bibliográfiai leírás konvencióinak megértését és továbbfejlesztését. A tanulmány bemutatja a munkacsoport által alkalmazott entitás-reláció-elemzési technika hasznosságát és ezen technika olyan vizsgálatokra való alkalmazásának lehetőségét, amelyek bibliográfiai adatok létrehozásával, kezelésével és felhasználásával foglalkoznak. Az ilyen tevékenység hasznos lehet a nemzeti katalógizálási szabályzatok készítői számára munkájuk során, hogy továbbfejlessék az előírásokat azokra a médiákra, amelyekkel foglalkoznak. Sőt, a modellben tükrözött entitások, jellemzők és relációk elemzése hasznos logikai keretül szolgálhat azoknak a struktúráknak és konvencióknak az újragondolásához, amelyeket a bibliográfiai adatok összeállítására, tárolására, megjelenítésére és közzétételére során alkalmazunk.

Mint már említettem, ez az IFLA-tanulmány lehet az első jelentős lépés ahhoz, hogy részletesen kidolgozzuk valamennyi bibliográfiai entitásra nézve a nemzetközi konceptuális adatmodellt, ami egyben megkönnyítheti és elő is segítheti a bibliográfiai adatforrások hatékonyabb nemzetközi cseréjét.

Fordította: Murányi Lajos

Forrás:

<http://www.nlc-bnc.ca/ifla/VI/3/icnbs/mado.htm>
újabbban: <http://www.ifla.org/VI/3/icnbs/mado.htm>